

**Vidurio ir Rytų Europos šalių ir Kinijos (16 + 1) formato vyriausybės vadovų susitikimo,
vykusio Dubrovniko, Kroatijoje, balandžio 11-12 d.,**

ATMINTINĖ

2019-04-18 Nr. 3PR-45

Lietuvos delegacija:

Saulius Skvernelis, LR Ministras Pirmininkas

Giedrius Surplys, Žemės ūkio ministras

Deividas Matulionis, Vyriausybės kanclerio pirmasis pavaduotojas

Tomas Beržinskas, Ministro pirmininko patarėjas viešiesiems ryšiams

Arnoldas Pikžirnis, Ministro pirmininko patarėjas nacionaliniam saugumui

Andrius Kalindra, Vyriausybės kanceliarijos Tarptautinių santykių ir Europos grupės vadovas

Jūratė Lošienė, Ministro Pirmininko protokolo skyriaus vedėja

Jūratė Raguckienė, LR ambasadorė Kroatijos Respublikoje

Diana Mickevičienė, URM Lotynų Amerikos, Afrikos, Azijos ir Okeanijos departamento direktorė

Indrė Balčiūnaitė, Žemės ūkio ministerijos Tarptautinių reikalų ir eksporto skatinimo skyriaus patarėja

Apibendrinimas

2019 m. balandžio 11-12 d. Dubrovniko, Kroatijoje, vyko 8-asis Centrinės ir Rytų Europos šalių ir Kinijos ministrų pirmininkų susitikimas (16 + 1 formatas), kuriame Lietuvos delegacijai vadovavo Ministras Pirmininkas Saulius Skvernelis.

Susitikime dalyvavo visų, išskyrus Latvijos (vyko balsavimas parlamente dėl pasitikėjimo Vyriausybe), formato valstybių premjerai. Renginyje Graikija priimta kaip pilnateisė šio formato narė, kalbėjęs Graikijos premjeras A. Tsipras pabrėžė, kad jo šaliai santykiai su Kinija yra strategiškai svarbūs, todėl Graikija pasirengusi prisidėti prie regioninio bendradarbiavimo stiprinimo tarp Vidurio ir Rytų Europos ir Kinijos. Akcentavo ir proveržį santykiuose su Šiaurės Makedonija, kaip argumentą, kodėl graikija turi įsilieti į šį formatą.

Lietuvos Ministras Pirmininkas savo pasisakyme pristatė Lietuvos prioritetus 16+1 formate: žemės ūkio produktų eksportas į Kiniją, finansinės technologijos, bendradarbiavimas transporto ir logistikos srityje, taip pat teigiamą 16+1 formato įtaką žmonių kontaktų skatinimui, ypač turizmo srityje. Atskiras dėmesys buvo skirtas 2019 m. lapkričio 27 d. Vilniuje vyksiančiam aukšto lygio FinTech forumui ir pasirengimui kurti 16+1 Finansinių technologijų koordinavimo centrą Vilniuje.

Priimtose Dubrovniko gairėse dėl Kinijos Premjeras pakvietė į kitą, dabar jau 17+1 formato, vyriausybės vadovų susitikimą Kinijoje.

Renginio metu Lietuvos žemės ūkio ministras pasirašė Ketinimų protokolą tarp Lietuvos ŽŪM ir Kinijos Muitinės generalinės administracijos, skirtą susitarimui dėl fitosanitarinių reikalavimų eksportuojant kviečius iš Lietuvos į Kiniją. Minėto protokolo dėka, remiantis preliminariais paskaičiavimais, Lietuvos maisto produktų eksportas išaugs bent 5 kartus. 26 Lietuvos įmonės planuoja Kinijai parduoti 200 tūkst. tonų kviečių. Lietuva pradėjusi eksportuoti kviečius į Kiniją, taps tik trečiaja ES šalimi (po Prancūzijos ir Danijos).

Taip pat renginio paraštėse įvyko dvišalis susitikimas tarp Lietuvos Ministro Pirminikos Sauliaus Skvernelio ir Kinijos Premjero Li Keqiang, kurio metu aptarti aktualūs dvišaliai klausimai: tolesnio lietuviškų produktų eksporto sertifikatų derinimas. Lietuva suinteresuota susitarimais dėl miežių, rapsų, žirnių ir pupų rinkos į Kiniją atvėrimo. Nėgana to, nemažai įmonių jau yra išsakyusios norą eksportuoti grūdų produktus, tokius kaip miltai, miltų mišiniai, tad bus siekiama, kad šis interesas taptų realybe, gaunant eksporto leidimus. Ministras Pirmininkas ypatingai pabrėžė Lietuvos suinteresuotumą dėl Kinijos rinkos atvėrimo lietuviškos jautienos, jautienos subproduktų (tikimasi Kinijos audito Lietuvoje 2019 m. gegužės mėn.) ir naminių gyvūnų pašarų eksportui į Kiniją.

Prieš vyriausybės vadovų susitikimą vyko 16+1 verslo samitas, kuris įvardintas kaip didžiausias šio formato verslo renginys (apie 1000 dalyvių). Verslo samitą pasveikino Kroatijos ir Kinijos premjerai, dalyvavo abiejų šalių prekybos ministrai ir asocijuotų verslo struktūrų vadovai.

Prieš renginius įtemptose derybose (iš viso 5 derybų turai; keturi iš jų Pekine; paskutinis – Dubrovniko samito išvakarėse) suderintas 16+1 Dubrovniko gairių tekstas, kuriame pavyko išlaikyti pagrindines nuorodas į ES – Kinijos viršūnių susitikimo bendrojo pareiškimo įsipareigojimus.

Detaliau apie vyriausybės vadovų susitikimą ir verslo samitą:

Rytų ir Vidurio Europos ir Kinijos (16+1) Ministrų pirmininkų susitikimas

Kroatijos Ministras Pirmininkas Andrej Plenkovič savo pasisakymuose išnaudojo progas pristatyti Kroatijos pasiekimus ir privalumus, atvirumą pasauliui ir technologinėms inovacijoms (nuo Marko Polo iki Teslos).

Kinijos Ministras Pirmininkas Li Keqiang, pasveikinęs Graikiją, tampančia formato pilnateise partnere, akcentavo atvirumą bendradarbiavimui, daug referavo į ES-Kinijos viršūnių susitikimą ir 16+1 formato kaip gilinančio ES-Kinijos bendradarbiavimą pridėtinę vertę, pažymėjo verslo sąlygų lygybę vieni kitų verslui, teisingumą. Labai stengėsi akcentuoti įsipareigojimą laikytis ES taisyklių ir įstatymų. Pabrėždamas, kad Kinijos ir Rytų ir Vidurio Europos ekonomikos viena kita papildo, ypač akcentavo bendradarbiavimo poreikį inovacijų ir žemės ūkio srityse. Prisiminė, kad kažkada Vidurio Europos valstybės teikė pagalbą skurstančiai Kinijai (ką Kinija prisimena su dideliu dėkingumu), pažymėjo, kad dabar Kinijos ir Rytų ir Vidurio Europos valstybių pajamos panašios, todėl galimas lygiavertis bendradarbiavimas. Pakvietė į kitą vyriausybės vadovų susitikimą Kinijoje, pažymėdamas, kad Kinija sparčiai keičiasi, ir atėjo laikas tai parodyti šio formato vadovams.

Visi kalbėję premjerai ir Latvijos užsienio reikalų ministrai sveikino prisijungiančią Graikiją, vardino savo prioritetus šiame formate, dauguma akcentavo atvirumą investicijoms iš Kinijos, projektus transporto, ypač geležinkelio ir uostų infrastruktūros srityse, žemės ūkio produktų eksportą, švietimo ryšius, turizmą (Kroatija jau dabar sulaukia 250 tūkst. kinų turistų, Bosnija ir Hercegovina sakė sieksianti šiemet sulaukti 100 tūkst.). Bulgarija paskelbė inauguruojanti Globalios partnerystės centrą (idėjų kalvė tolesnėms partnerystėms), Čekija sakė jau dabar turinti 4-5 kassavaitinius tiesioginius skrydžius į Kiniją bei veikiančius tris Kinijos bankus. Estija akcentavo turizmo, žmonių ryšių, transporto ir žemės ūkio bei skaitmeninio jungiamumo projektus bei akcentavo kibernetines grėsmes. Vengrija toliau pristatė pažangą geležinkelio linijos tarp Belgrado ir Budapešto rekonstrukcijos projekte, įvardinusi ją kaip patį ambicingiausią infrastruktūrinį projektą, tikisi dirbti kartus su Kinija ir dėl Budapeštas – Bukareštas linijos rekonstrukcijos. Lenkija ragino išlaikyti atvirumą ir lygiavertę daugiašališkumo dvasią, akcentavo transportą ir logistiką, pristatė Sopote rengiamą muitinių

bendradarbiavimo forumą. Rumunija pristatė Mažų ir vidutinių įmonių koordinacijos mechanizmą. Serbija pažymėjo nuosekliai siekianti ES narystės, taip pat gyrėsi turinti daugiausiai vykdomų ir užbaigtų projektų su Kinija (akcentavo Belgrado - Budapešto geležinkelio projektą), pažymėjo, kad Kinijos investicijos sukūrė dešimtis tūkstančių darbo vietų, Kinijos atgaivintos įmonės tampa didžiausiomis Serbijos eksportuotojomis. Slovakija akcentavo geležinkelius ir Košicės multimodalinį centrą, žemės ūkio produktų eksportą ir inovacijas. Pristatė, kad 2020 m. Slovakija rengs Inovacijų konferenciją, taip pat, kad siekia steigti „Blockchainų Center of Excellence“.

9-ajame 16+1 verslo samite Kroatijos premjeras plačiai pristatė Kroatijos, kaip senos prekybinės tautos, nuo seno atviros kontaktams su tolimais kraštais ir inovacijoms, privalumus (nuo 16 a. Dubrovniko respublika buvo viena didžiausių prekybinių valstybių, turėjusi 3-ą didžiausią prekybinį laivyną pasaulyje, Kroatija pirma pasaulyje valstybė, pastačiusi hidroelektrinę, davusi pasauliui kaklaraištį, parašiusi, elektrinį automobilį ir elektrinį dviratį). Jis akcentavo sparčiai augančią prekybą su Kinija, pažymėjo, kad 4-oji industrinė revoliucija ir dirbtinis intelektas iki 2020 m. sukurs 30 proc. daugiau BVP, todėl būtina stiprinti partnerystę. Iš 20 mln. turistų Kroatijoje, 30 procentų atvyksta iš 16+1 valstybių. Tikimasi, kad turizmas dar labiau išaugs dėka Pelješac tilto, kurį stato Kinijos kompanija ES lėšomis ir kuris sujungs padalintas Kroatijos teritorijas. Kinijos premjeras pažymėjo laisvos prekybos svarbą, nišinę Kinijos ir Rytų ir Vidurio Europos valstybių ekonominio bendradarbiavimo pobūdį, pristatė verslo reformas Kinijoje, efektyvinant ir paprastinant procedūras, akcentavo inovacijų bendradarbiavimą, ypač mažų ir vidutinių įmonių srityje. Minėjo, kad auganti Kinijos rinka laukia importo iš Rytų ir Vidurio Europos valstybių, juos ypač domina aukštos kokybės žemės ūkio produktai, kurių poreikis auga. Pažadėjo kokybišką Pelješac tilto statybą, kuris atitiks ES standartams ir taisyklėms. Daug minėjo apie ES-Kinijos bendradarbiavimą ir pabrėžė visišką 16+1 formato sinergiją su ES-Kinijos bendradarbiavimu.

Apie pasirengimą viršūnių susitikimui:

Derybos dėl Dubrovniko gairių buvo sunkios, strigo ties visais vertybiniais/normatyviniais terminais. Kinijos pusė sutiko ES terminologiją naudoti tik kartą tekste. Pavyzdžiui, po ES-Kinijos samito Kinija nusileido dėl termino „3 pillars of UN“ naudojimo, bet su sąlyga, kad nebus atskirai įvardinami teisės viršenybės, žmogaus teisių ir demokratijos principai. Dėl „level playing field“ įtraukimo nusileido tik tiek, kad jis būtų įrašytas preambulėje, kuris galiojotų visam tekstui kaip principas, bet su sąlyga, kad nebūtų kartojama kitur specializuotuose skyriuose (EU-CN samite terminas naudotas du kartus). Lygiai taip pat po vieną kartą sutiko paminėti skaidrumo ir nediskriminavimo principus. Įdomu, kad tiek Kinijos Prezidentas tiek Premjeras ankstesnėse savo kalbose ne kartą yra naudoję „level playing field“ terminus.

Labai nedraugiškai derybose ES atžvilgiu elgėsi Serbija, keletą kartų „įkišusi pagali“ ten, kur kinai būdavo jau benusileidžiantys, bet pajutę serbų paramą, nuolaidą atsiimdavo. Pvz. "Connectivity" skyriuje Serbija pareiškė, kad europiniai standartai nėra aukščiau už tarptautinius, ir kinus versti juos priimti nėra teisinga. Kinija ir Serbija nuolat apeliavo į pragmatizmą, ir bereikalingą ES siekį įtraukti į pragmatinius dokumentus vertybines nuostatas.

Su Slovakija pavyko susitarti dėl blockchaino forumo kaip Lietuvos iniciatyvą dubliuojančio renginio neįtraukimo į gaires, ir perfrazuoti Slovakijos iniciatyvą dėl blockchaino centro kūrimo Slovakijoje į bendrą visų 17+1 dalyvių paramą dėl tokio centro steigimo ateityje. Slovėnija irgi sakėsi labai norinti rengti blockchaino konferenciją 2020 m. Prašė perduoti Vilniaus blockchaino atstovams, kad norėtų dirbti kartu dėl girdėtų Vilniaus blockchain centro pasiekimų.